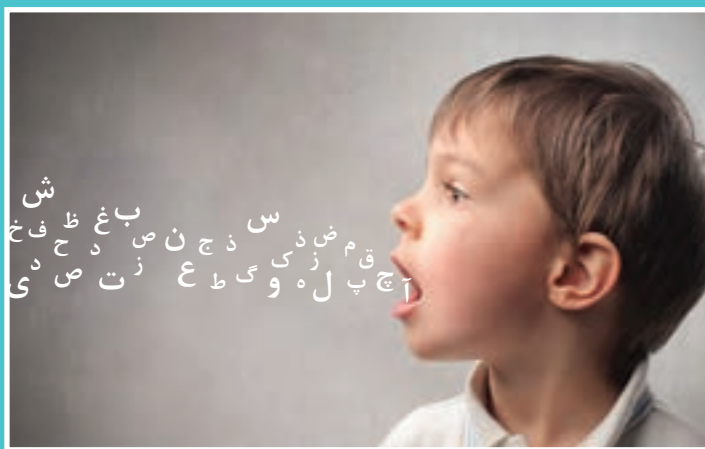

پودمان ۱

توسعه واژگان کودک

همه کودکان می آموزند، اما نه در یک روز و با یک روش
زمان: ۶۰ ساعت (نظری ۲۴ ساعت + عملی ۳۶ ساعت)

واحد یادگیری ۱

توسعه واژگان کودک

استاندارد عملکرد

توسعه واژگان کودک از طریق شناخت زبان، در هم تنیدگی زبان، به کارگیری سبک‌های یادگیری زبان و شناخت دوزبانگی براساس نظریات متخصصین تعلیم و تربیت، استانداردهای بین‌المللی، دستورالعمل‌های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور

شایستگی‌های فنی:

توسعه واژگان کودک

۱ توسعه شناخت زبان

۲ درهم تنیدگی زبان

۳ به کارگیری سبک‌های یادگیری زبان

۴ توسعه شناخت دو زبانگی

شایستگی‌های غیرفنی:

۱ یادگیری

۲ مهارت گوش کردن

۳ آموزش و کمک به فراگیری دیگران

۱-۱ هدف توانمندسازی: مفاهیم شناخت زبان را توضیح دهد.

زبان آموزی

فعالیت ۱: در گروه‌های کلاسی قصه‌ای با دوستانتان بیافرینید که در آن مخلوقی عجیب و غریب مشتاق انسان شدن است. او باید چه صفتی داشته باشد؟ در مورد آن گفت‌وگو کنید و نتایج را در کلاس ارائه دهید.

گفت‌وگو
کنید

- صفات مطرح شده در قصه‌ها را جمع‌بندی کنید. در کنار صفاتی چون قد، وزن، شکل ظاهری، یکی از تکراری‌ترین صفات، قدرت تفکر و تکلم اوست. او باید بیندیشد و بتواند با دیگران ارتباط برقرار کند، زیرا:
- او بدین‌وسیله نیازهایش را شناخته و باید برطرف کند. همان‌گونه که دیگران بر او کنترل دارند، او نیز از طریق تکلم با دیگران ارتباط برقرار کند و کنترل داشته باشد.
- برای اثبات فردیت خود می‌گوید: کیست و چه می‌خواهد؟
- با پرسش‌هایی مانند «چه، چرا، کجا» بیشتر یاد می‌گیرد.
- حتی می‌تواند تخیلات و آرزوهایش را بیان کند.

تعریف زبان

زبان یا زبان واژه‌های فارسی است و چون وسیله و ابزار گفتار است، به مفهوم خودکلام، گفتار و سخن گفته‌شده و نوشته شده به کار می‌رود. زبان ابزاری برای بیان خواسته‌ها، انتقال اندیشه‌ها، ایجاد پیوند و رابطه بین افراد انسانی و «فهمیدن» و «فهماندن» است و حرف‌ها، کلمه‌ها و جمله‌ها، عناصر سازنده آن است.

ضرورت و اهمیت زبان آموزی

فراگیری تکلم یا فراگیری زبان در کودکان، پدیده‌ای کاملاً طبیعی است و یک کودک سالم تا پایان سن چهارسالگی، زبان مادری یا هر زبان مورد استفاده در محیط اجتماعی خود را به‌خوبی از اطرافیان می‌آموزد. درحالی‌که یادگیری خواندن و زبان نوشتاری، نیاز به برنامه‌ریزی آموزشی و برخورداری از آموزش رسمی دارد. زبان آموزی یکی از مهم‌ترین زمینه‌های یادگیری در آموزش کودکان خردسال است و هرچند در یادگیری‌های رسمی بیشتر به خواندن توجه می‌شود اما سایر جنبه‌های زبان آموزی مثل گوش دادن و صحبت کردن نیز به همان نسبت اهمیت دارد و پایه‌های خواندن را پی‌ریزی می‌کند. کودکان از لحاظ رشد زبان با یکدیگر تفاوت دارند؛ عده‌ای از آنها زود به حرف می‌آیند و گروهی دیرتر، اما در هر حال، آنها باید زبان را بیاموزند. برنامه‌های مهارت‌های زبانی در سال‌های اول کودکی چند هدف را دنبال می‌کند که عبارت‌اند از:

- ۱ پیشرفت در مهارت‌های ارتباط کلامی
- ۲ افزایش محتوای فکری به کمک زبان
- ۳ افزایش قدرت تکلم در اثرگذاری و اثرپذیری
- ۴ افزایش رضایت شخصی و تحسین زیبایی با زبان

۲- ۱- هدف توانمندسازی: فعالیت‌های آموزشی برای توسعه شناخت زبان و کاربردهای آن طراحی کند.

کاربرد زبان

امروزه بر کاربرد ارتباطی گفتار تأکید می‌شود. طبقه‌بندی کاربرد ارتباطی گفتار طبق نظر مایکل هلیدی^۱ زبان‌شناس شامل موارد زیر است (جدول ۱):

جدول ۱- کاربردهای زبانی هلیدی

ردیف	کاربرد یا نقش	تفسیر
۱	ابزاری	کودک از زبان به‌عنوان ابزاری برای ارضای نیازهایش استفاده می‌کند. (من می‌خواهم)
۲	تنظیمی (کنترل‌کننده)	کودک درمی‌یابد که دیگران سعی می‌کنند تا هنگام حرف زدن بر حرف‌های خویش کنترل داشته باشند. کودک می‌فهمد که هنگام حرف زدن می‌تواند صحبت دیگران را کنترل کند. (این کار را بکن)
۳	ارتباطی (نقش بین فردی)	کودک درمی‌یابد که می‌تواند با حرف زدن با دیگران ارتباط برقرار کند. (من و تو با هم این کار را انجام می‌دهیم)
۴	شخصی	کودک نظرات، احساسات و نگرش‌های خاص خود را از طریق زبان ابراز می‌کند و هویت شخصی خود را تثبیت می‌کند. (من این را دوست ندارم)
۵	اکتشافی	بعد از آن که میان خود و محیطش فرق قائل شد، زبان را برای کشف و درک محیطش به کار می‌گیرد. (چرا به من می‌گویی؟)
۶	خیالی	کودک در می‌یابد که می‌تواند در زبان از تخیل استفاده کند، از واقعیت بگریزد و به جهان خودساخته پناه ببرد. (بیا وانمود کنیم که به فضا رفتیم)
۷	گزارشی یا اطلاع‌رسانی	کودک از طریق زبان می‌تواند اطلاعات جدید را مبادله کند. (مطلبی هست که می‌خواهم به شما بگویم)

فعالیت ۲: در گروه‌های کلاسی برای هر کدام از مراحل کاربردی، نمونه‌ای ذکر کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

۳-۱- هدف توانمندسازی: در هم تنیدگی زبان را توضیح دهد.

از آنجا که تکلم در معنی وسیع کلمه، ابزار برقراری ارتباط است، از دیر باز نظریه‌های مختلفی در مورد چگونگی رشد زبان و ساختار آن مطرح گردیده و ضروری است که به آن توجه کنید.

نظریه‌های رشد زبان

فعالیت ۳: به نظر شما چه عواملی در یادگیری زبان مؤثر است؟ در مورد آن با هم‌کلاسی‌های خود گفت‌وگو کنید.

گفت‌وگو کنید

این نظریه‌ها عبارت‌اند از:

۱ نظریه رفتارگرایان: اسکینر^۱ و طرفداران این گروه معتقدند وجود عامل تقویت‌کننده، مشاهده و سرمشق عوامل تعیین‌کننده مهمی برای رشد زبان هستند. والدین یا دیگران در برابر تولید آواهایی که شبیه به کلمات است، پاداش می‌دهند و به همین ترتیب گاهی که کودک جملات و یا کلمات را درست ادا می‌کند، کار آنها مورد تشویق قرار می‌گیرد و تقویت می‌شوند. مثلاً کودک صدای «م م» را بیان می‌کند و با شادمانی و توجه خاص مادر، مواجه می‌شود و یا احیاناً چیزی را به‌عنوان پاداش دریافت می‌کند (تقویت). بعداً مادر همان صدا را به شکل اصلاح شده‌ای به کار می‌برد و کودک برای ادای کلمه «مامان» تقویت می‌شود. به همین ترتیب کلمات دوبخشی را به کار می‌برد و برحسب تقویتی که صورت می‌گیرد، تکرار می‌کند. منتقدین این نظریه می‌گویند، گاهی کودکان لغاتی را می‌گویند که قبلاً نشنیده‌اند و ترکیب منحصربه‌فرد و خلاقانه کودک است. مانند «دستم سوزید» به جای «دستم سوخت»، «گل کاشیدم» به جای «گل کاشتم» و یا «گوشت‌وایی» به تبعیت از «نانوایی» برای گوشت‌فروشی. بنابراین، درست است که تقلید از دیگران و مشاهده آنان در تولید زبان مؤثر است، ولی تنها تقلید گفته دیگران ابزار اصلی فراگیری زبان نیست.

۲ نظریه یادگیری‌های اجتماعی: به اعتقاد ویگوتسکی^۲، فرایند یادگیری زبان به این صورت است که بزرگسالان اشیاء را نام‌گذاری می‌کنند و در مورد آن صحبت می‌کنند. سپس به تدریج کودکان با بلوغ و تحریک ارتباطات اجتماعی، زبان را می‌آموزند و به همین ترتیب، از میزان کمک بزرگ‌ترها نیز کاسته می‌شود. به نظر ویگوتسکی دوره پیش از دبستان را باید مرحله رشد زبان کودک ناامید، زیرا در این مرحله عملکردهای منظم و طرح‌های زبانی او رشد می‌کند.

چنانچه بزرگسال مدام کلمات کودک را حدس بزند و به جای تشویق و استفاده از کلام درست، غلط‌های او را تکرار و یا به او در بیان و یا جایگزینی کلمات کمک نکند، کودک هیچ انگیزه‌ای برای پیشبرد زبان خود فراتر از آنچه دارد، پیدا نمی‌کند. برای نمونه، کامل کردن جملات کودک، تصحیح لغات غلط مثل «اتوبوس دو طبقه»، «مخمخ» به جای «مطبخ»، و تفکیک لغات مشترک در کاربرد، از جمله مواردی است که باید به آن توجه شود.

۱- Skinner

۲- Vigostkiy

۲ نظریه شناختی: به نظر پیاژه و پیروانش، رشد شناختی، فراگیری زبان را هدایت می‌کند و رشد زبان، بستگی به رشد تفکر دارد و عکس آن صادق نیست. بنابراین کودک، آگاهی‌های خود را ابتدا از راه تجربیات حسی‌اش در محیط کسب می‌کند. بر طبق این نظریه، اولین کلمات کودک روی اعمال خودش متمرکز می‌شود؛ استفاده از کلمه «جیز» به معنای داغ، در نتیجه اولین تجربه و تعمیم آن برای هر چیز داغ مثل بخاری، شمع، آتش و استفاده از یک کلمه برای بیان مقصود مانند «بغل» به جای «بغلم کن». به مرور که رشد تفکر توسعه می‌یابد، خزانه لغات کودک نیز بیشتر شده و کاربرد لغات گسترده‌تر می‌شود.

۴ نظریه نهادگرایان: نوام چامسکی^۱ که از طرفداران این نظریه است، معتقد است که در مغز انسان مکانیزمی ذاتی وجود دارد که به فراگیری زبان اختصاص دارد. او نام این مکانیزم را «دستگاه فراگیری زبان» نامیده است. به نظر او فطری بودن مکانیزم زبان از آنجا ناشی می‌شود که روند تولید آوا همگانی و دارای نظم است. همه کودکان، صرف‌نظر از اینکه چه زبانی را می‌آموزند، توالی یکسانی را می‌گذرانند؛ غان و غون کردن، گفتن اولین کلمه در یک‌سالگی، ترکیب دو کلمه‌ای در نیمه دوم سال دوم، تسلط بر قواعد دستوری زبان در ۴ تا ۵ سالگی و... این نظریه بعدها به نام نظریه مادری بودن زبان معروف شد. تفاوت اصلی بین نظریه‌ها، بیشتر مربوط به نقش والدین و مربیان، محیط و بالاخره فرایندهای شناختی است که در کنار یادگیری زبان قرار دارند.

ضرورت و اهمیت کاربرد نظریه‌ها

- ۱ با کمک نظریه‌ها معیاری به دست می‌آید که می‌توان آن را در برنامه‌ریزی و تعیین محتوای آموزشی و ارزیابی انواع مختلف مواد و وسایل آموزشی استفاده کرد.
- ۲ به ما امکان می‌دهد تا کودک معینی را از نظر رشد شناختی با سایر کودکان مقایسه کنیم و محتوا و روش آموزشی خود را با سطح رشد فکری کودک در مرحله سنی معینی متناسب نماییم.

۴-۱- هدف توانمندسازی: نظریه‌های رشد زبانی را با هم مقایسه کند.

با توجه به مطالب آموخته شده فعالیت‌های زیر را انجام بدهید.

فعالیت ۴: نظریه‌های رشد زبانی مطرح شده را در جدول زیر فهرست کنید.

نوع نظریه	نظریه پرداز	تئوری نظریه

تمرین کنید

فعالیت ۵: در گروه‌های کلاسی نظریه‌ها را با هم مقایسه کنید. در مورد کارایی هر کدام از آنها، نظرات دوستان خود را جمع‌بندی کنید.

۵-۱- هدف توانمند سازی: برای جنبه‌های ساختاری زبان فعالیت طراحی کند.

جنبه‌های ساختاری زبان

فعالیت ۶: آیا آدمک قصه ساخته شده شما (در فعالیت ۱ مبحث زبان آموزی) غیر از حرف زدن، گوش‌هایش هم می‌شنود؟
آیا می‌تواند کتاب بخواند یا نامه‌ای بنویسد؟ در مورد چگونگی آن گفت و گو کنید.

در آموزش زبان با در هم تنیدگی روبه‌رو هستیم، چرا که ساختار زبان به دلیل پیوستگی نمی‌تواند جدا از هم باشد و برای آموزش زبان باید به هر چهار مورد توجه شود. گوش کردن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن، ساختار زبان هستند و هریک به‌نوبه خود در رشد مهارت‌های کلامی سهم دارند.

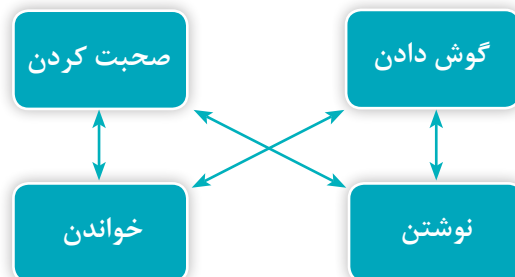
صحبت کردن: استفاده از لغات جدید در جهت روانی کلام

گوش کردن: توجه به مکالمات و مفاهیم و قدرت تشخیص بین صداها

آمادگی برای خواندن: تشخیص حروف و صدا، اعداد، نمادهای دیداری و دنبال کردن مراحل داستان‌ها و توسعه مهارت‌های ادراکی

آمادگی برای نوشتن: توسعه مهارت‌های حرکتی و آشنایی با نوشتن

از آنجا که نوشتن با توجه به نظام آموزش و پرورش کشور، بیشتر در مدارس باید صورت گیرد لذا آمادگی برای نوشتن در مراکز پیش از دبستان روی فعالیت‌هایی مانند نحوه در دست گرفتن مداد، تطابق چشم و دست، تمرین برای کسب مهارت کشیدن از راست به چپ و نیز آشنایی و تشخیص صدای حروف متمرکز می‌شوند. مربی باتجربه‌ای که به اهمیت زبان‌آموزی واقف باشد با برنامه‌ریزی درست باید فضا و محیط مناسبی برای انجام فعالیت‌های زبان‌آموزی فراهم سازد. از این رو با توجه به اهمیت جنبه‌های زبانی (= گوش دادن، صحبت کردن، خواندن و نوشتن) در فصول آینده به‌طور مفصل در این زمینه‌ها بحث می‌شود.

نمودار ۱- نمودار زبان و مهارت‌های درهم‌تنیده آن

تمرین کنید

فعالیت ۷: در گروه‌های کلاسی برای آموزش صحبت کردن و خواندن، ابزار مناسبی با استفاده از کاغذ تهیه کنید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

فعالیت ۸: در گروه‌های کلاسی برای هر یک از جنبه‌های ساختاری زبان با استفاده از ابزار ساخته شده خودتان فعالیت آموزشی طراحی کنید و در کلاس ارائه دهید.

۶- ۱- هدف توانمند سازی: سبک‌های یادگیری را توضیح دهد.

سبک‌های یادگیری^۱

گفت و گو کنید

فعالیت ۹: وقتی شماره تلفن دوستی را از شما می‌پرسند، آن را چگونه به خاطر می‌آورید؟ در مورد روش خود با هم کلاسی‌ها گفت و گو کنید.

همان‌گونه که دو نفر از لحاظ شکل ظاهری شبیه هم نیستند، از لحاظ آموختن نیز کودکان روش‌های متفاوتی دارند. از این رو توجه به این امر در زبان‌آموزی کودکان بسیار اهمیت دارد. در برخورد با کودکان چنانچه به این تفاوت‌ها توجه نشود، در امر یادگیری زبان مشکلاتی را به وجود می‌آورد. سبک‌های یادگیری شامل موارد زیر است:

- ۱ دیداری
- ۲ شنیداری
- ۳ لمسی

نکته

هیچ سبک یادگیری بهتر از روش دیگر نیست و هر کودکی با سبک خود بهتر می‌آموزد و شاید ترکیبی از سه سبک یادگیری را داشته باشد.

۱ یادگیران دیداری^۲

این گروه با دیدن بهتر یاد می‌گیرند. آنها با شکل و رنگ روی کاغذ یاد می‌گیرند «بیا بلوک‌های ساختمان‌سازی را روی هم بگذاریم و یک‌خانه بسازیم» و با دیدن می‌توانند به خاطر بسپارند و نقشه را یاد بگیرند. آنها حتی احساسشان را با نمایش‌های بصری در نقاشی نشان می‌دهند. اکثر کودکان پیش از دبستان در این گروه قرار می‌گیرند.

۱- Learning Styles

۲- Visual learning

- مربیان در رابطه با ویژگی‌های دیداری‌ها تجارب جالبی را ارائه می‌دهند. آنها معتقدند دیداری‌ها:
  - وقتی می‌خواهند چیزی را به یاد آورند، به بالا نگاه می‌کنند (شکل ۱).
  - معمولاً با سرعت صحبت می‌کنند و آهنگ صدایشان بلند است.
  - از اطلاعات دیداری مثل چارت، پوستر، نقشه و لغات کلیدی لذت می‌برند.
  - کشیدن تصاویر ذهنی در فضا با دست را دوست دارند.
  - مکرراً از کلمات و جملاتی مانند «نمی‌بینم، روشن نشدم، به او نگاه کردم، تصور کن» استفاده می‌کنند.
  - جملات بی‌پایان و از موضوعی به موضوع دیگر پریدن، از دیگر ویژگی‌های این گروه است.

شکل ۱- یادگیران دیداری

۲ یادگیران شنیداری^۱

تعدادی از مردم دوست دارند از طریق شنیدن که شامل صحبت کردن است، یاد بگیرند. شنیداری‌ها برای به خاطر آوردن باید در مورد آن موضوع صحبت کنند و برای هجی کردن، آن کلمه را بلند ادا کرده و دوباره بیان کنند. آنها نام‌ها را بیشتر از صورت‌ها به خاطر می‌آورند و چنانچه بخواهند شماره تلفنی را بگویند، اعداد را دو شماره، دو شماره، یا سه عدد سه عدد (۲۲-۲۳-۴۵-۹۶ یا ۸۸۸-۵۵۳) بر اساس ضرب‌آهنگ کلام به خاطر می‌سپارند و به یاد می‌آورند. اغلب گوش خود را لمس می‌کنند (شکل ۲).

مربیان در رابطه با ویژگی‌های کودکان شنیداری چنین می‌گویند:

شکل ۲- یادگیران شنیداری

- از بازی‌های کلامی، موسیقی و نوار قصه لذت می‌برند.
- به هنگام اندیشیدن اغلب به اطراف خود می‌نگرند.

- آرام ولی پرطنین سخن می‌گویند.
- حرکت دست‌هایشان آرام و محدود به شمردن با انگشتان و گاه نشان دادن برای تأکید است.
- مکرراً از ترکیباتی مانند «چون من شنیدم، شرح دادن، صدا کردن»، استفاده می‌کنند.

۳ یادگیران لمسی^۱

شکل ۳- یادگیران لمسی

این گروه اغلب از طریق لمس کردن می‌آموزند. آنها با اجرا و انجام یک فعالیت آن را می‌آموزند (شکل ۳). برای یادگیری یک شماره تلفن یا آدرس حتماً باید آن را بنویسند تا به خاطر آورند. برای درک موقعیت کسی باید خودشان را به جای آن فرد گذاشته و آن را احساس کنند (خود را جای دیگری گذاشتن). اغلب خودشان را گرفتار واکنش‌های هیجانی می‌کنند. مربیان ویژگی‌های این گروه از کودکان را چنین بیان می‌کنند:

- به هنگام اندیشیدن و پاسخ‌گویی به سمت پایین نگاه می‌کنند.
- صدایشان عمیق است و کلمات را شمرده بیان می‌کنند.
- حرکات بدن، به خصوص دست‌ها و تغییرات چهره و نشان دادن اعمال زیاد است.

■ استفاده از ابزار برای یادگیری را دوست دارند.

■ به انجام آزمایش‌های عملی علاقه‌مند هستند.

■ معمولاً در صحبت کردن افعال را با نشان دادن توأم می‌کنند؛ در نتیجه افعال حرکتی را بیشتر دوست دارند و به کار می‌گیرند؛ مانند هل دادن، گرفتن، چسبیدن، دور ریختن، اتصال، بالا و پایین پریدن و امثال آن.

□ همه به یک طریق نمی‌آموزند، بنابراین شیوه تدریس باید به‌گونه‌ای باشد که هر سه گروه از آن استفاده کنند.

□ گاهی دیده شده است که فرد در هر سه گروه قرار دارد. در واقع برای پاره‌ای موارد شنیداری یا دیداری بوده حتی به یادداشت‌برداری نیز پرداخته است.

نکته

تمرین کنید

فعالیت ۱۰:

۱ سبک یادگیری شما جزء کدام مورد است؟ ویژگی‌های خود را بنویسید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۲ ویژگی‌های یکی از اطرافیان‌تان را که دارای سبک یادگیری شنیداری یا لمسی است، فهرست کنید و در کلاس ارائه دهید.

کارکرد نیم‌کره‌های مغز

تغییرات رشد مغز در دوره کودکی قابل توجه است. رشد مغز دارای یک دوره منظم است و وقتی نوزاد از رفتارهای واکنشی اولیه در مراحل نخستین به سوی کنترل ارادی حرکات پیش می‌رود، ناحیه حرکتی اولیه مغز سریع‌تر از هر بخش دیگری رشد می‌کند. رشد بخش‌هایی از مغز که کنترل حواس مهم‌تری چون بینایی و شنوایی را بر عهده دارند، کندتر است (شکل ۴). طبیعی است که در یادگیری از توانایی کلی مغز استفاده شود اما وقتی ما عملاً یک گوش یا دستمان را بر دیگری ترجیح می‌دهیم، یک قسمت از مغز بر دیگری تسلط داشته است.

شکل ۴- نیم‌کره‌های مغز

جدول ۲ ویژگی افراد را بر حسب استفاده از نیم‌کره چپ و راست و تسلط یکی بر دیگری نشان می‌دهد.

جدول ۲- ویژگی‌های تسلط نیم‌کره‌های مغز (شکل ۴)

ویژگی‌های افراد در صورت غالب بودن نیم‌کره راست	ویژگی‌های افراد در صورت غالب بودن نیم‌کره چپ
<p>توانایی در استدلال ریاضی توجه به الگوها، نقشه‌ها، چارت و... علاقه‌مند به موسیقی و هنر انجام چند کار در آن واحد انجام کار با تأخیر و درخواست زمان بیشتر یادگیری مطلب به صورت کل و سریع در خواندن کتاب توجه به انتها یا فصل‌های درونی انتخاب مطالب خواندنی بر اساس نظرات شخصی</p>	<p>پیشرفت‌های کلامی توجه به ساختار و توالی آغازگران موفق توانایی تنظیم و طبقه‌بندی توانایی تنظیم زمان در کارها پژوهش‌گر و تحلیل‌گر توجه به جزئیات (از جزء به کل) رسیدن به هدف گام‌به‌گام کمال‌گرا وقت‌شناس مطمئن به خود</p>

تمرین کنید

فعالیت ۱۱: ویژگی‌های یکی از اطرافیان خود را فهرست کنید و حدس بزنید کدام نیم‌کره مغز او بر دیگری تسلط دارد. نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

۷-۱- هدف توانمند سازی: فعالیت‌های آموزشی برای به کارگیری سبک‌های یادگیری طراحی و اجرا کند.

ارتباط صحیح دو نیم‌کره مغز به یادگیری سرعت می‌بخشد. برای مثال، جهت فعال کردن دو نیم‌کره می‌توان موارد زیر را به کار برد:

- با تصویر بزرگ کار را شروع کنید (کل) سپس به اجزاء اشاره کنید (جزئیات).
- نقشه‌ها و چارت‌ها را با کلام درآمیازید.
- بگذارید نتایج و پیامدها را تجسم کند، قبل از آنکه آنها را به‌طور شفاهی بیان کنید.

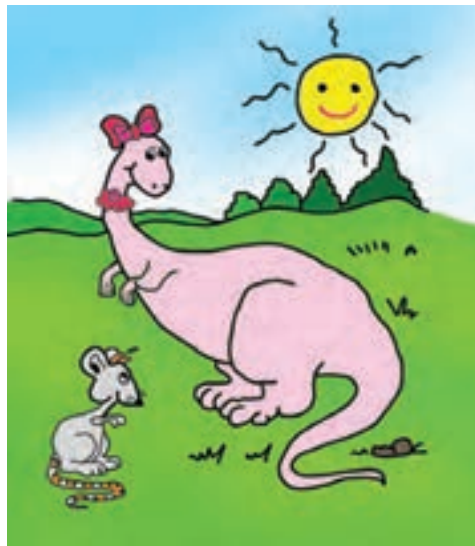
نکته

از آنجا که مطالعات در زمینه نیم‌کره‌های مغز ادامه دارد، شاید روزی تغییراتی در کارکرد و ویژگی آنها به وجود آید.

فعالیت ۱۲: با توجه به تصاویر شکل ۵ و استفاده از کتاب همراه هنرجو (جدول افعال سبک‌های یادگیری)، قصه‌ای با افعال دیداری و شنیداری بنویسید و در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

شکل ۵- تصاویر برای قصه‌گویی

فعالیت ۱۳: با انتخاب یکی از دو تصویر صفحه قبل و استفاده از کتاب همراه هنرجو (جدول افعال سبک‌های یادگیری)، قصه‌ای را با استفاده از لغات لمسی یا واژه افعال حرکتی بنویسید و در کلاس اجرا کنید.

۸-۱ هدف توانمندسازی: دو زبانی را توضیح دهد.

توسعه شناخت دوزبانگی

بعضی از نظریه‌پردازان معتقدند که برای فراگیری زبان «دوره حساسی» وجود دارد (۱۸ ماهگی) و بعد از این دوره فراگیری زبان دشوار است. مهاجران بزرگ‌سالی که زبان دوم را آغاز می‌کنند، آن را به‌دشواری و تقریباً با لهجه ادا می‌کنند. در حالی که فرزندان آنها که به مرحله بزرگ‌سالی نرسیده‌اند، زبان دوم را به‌سرعت و بدون لهجه حرف می‌زنند.

با توجه به گویش‌های گوناگون و زبان رسمی کشور که معیار و ملاک زبان آموزش و پرورش و اجتماع نیز است، کودکان باید قبل از ورود به مدرسه با زبان رسمی آشنا شوند؛ در غیر این صورت، مسئله دوزبانه بودن می‌تواند در طول تحصیل به کودکان لطمه وارد کند.

هرچند امروزه استفاده از رسانه‌های ارتباطی (رادیو و تلویزیون) تا حد زیادی کودکان مناطق دو زبانه را با زبان رسمی آشنا کرده است، لیکن این یادگیری کافی نیست و افت تحصیلی در پایه اول دبستان، مؤید این مطلب است.

نکته

زبان رسمی یا زبان معیار، زبانی که سیستم آموزشی یک کشور بر اساس آن طراحی می‌شود.

دو زبانی

فعالیت ۱۴: در گروه‌های کلاسی در مورد سؤال‌های زیر گفت‌وگو کنید و نتیجه را در کلاس ارائه دهید:

- ۱ زبان مادری شما چه زبانی است؟
- ۲ اگر زبان مادری شما با زبان رسمی کشور تفاوت دارد، تجربیات تلخ و شیرین شروع مدرسه خود را بیان کنید.

گفت‌وگو کنید

از موضوعات عمده‌ای که امروزه با آن روبه‌رو هستیم، مسئله «دوزبانگی» است که قبل از هر چیز باید تعریف شود.

دو زبانه به فردی گفته می‌شود که علاوه بر زبان اول دارای مهارتی هم اندازه در زبان دیگر باشد و این توانایی را داشته باشد که بتواند هر یک از آنها را به طور مساوی در شرایطی همانند استفاده کند. این یک تعریف ایده‌آل از دو زبانی است اما روش‌های «دو زبانه شدن فرد» می‌تواند تعاریف دیگری از دو زبانی را بیان کند:

۱ یادگیری زبان دوم هم‌زمان با زبان مادری: زبان دوم را کودک هم‌زمان با یادگیری زبان اول، با فاصله‌ای کم‌وبیش، اما در دوران کودکی بیاموزد.

۲ یادگیری زبان دوم هنگام شروع مدرسه: کودک در خانواده تک‌زبانه رشد می‌کند و هنگام شروع مدرسه با آموزش رسمی، با زبان دومی روبه‌رو می‌شود. زبان دوم زبان رسمی جامعه است.

۳ کسب خودبه‌خودی زبان دوم: در چنین حالتی تماس با جامعه الزاماً فرد را مجبور به آموزش زبان دوم می‌کند.

۴ یادگیری انتخابی زبان دوم با شرکت در کلاس‌های آموزشی: در اینجا فرد به کسب زبان دوم، به‌صورت آکادمیک می‌پردازد و با ساختار زبان و فهم لغات نوشته شده کاملاً و در حد مطلوبی آشنا می‌شود. زمانی که کودک در خانواده‌های دو زبانه هم‌زمان با یادگیری زبان اول، با فاصله‌ای کم‌وبیش در دوران کودکی زبان دوم را بیاموزد، هر دو زبان را به همان راحتی که زبان اول را آموخته است، خواهد آموخت. او قادر است با هر دو زبان صحبت کند و بیندیشد.

یادآوری این نکته مهم است که از ابتدای سه‌سالگی، کودک قادر است دو سیستم زبانی را به‌طور هم‌زمان توسعه دهد و زمانی که به سن مدرسه رسید، برای آموزش زبان رسمی کاملاً آماده است. گاهی کودک دو زبان متفاوت را می‌شنود اما تماس و ارتباط او با یکی از زبان‌ها بیشتر است. در چنین حالتی زبان دوم نسبت به زبان اول در مرحله دیرتری آموخته می‌شود؛ مثلاً در خانه به زبان مادری صحبت می‌کند و در مهدکودک برای ارتباط با سایر کودکان و با مربی با زبان دومی برخورد می‌کند. در چنین حالتی زبان دوم زمانی بهتر آموخته می‌شود که زبان اول به‌طور ثابتی تحکیم یافته باشد؛ هرچند امکان تداخل بین دو زبان وجود دارد. اما میل به برقراری ارتباط کلامی با هم‌بازی‌ها و اطرافیان، فرد را وادار می‌کند که سریع و مؤثر زبان دوم را فرا گیرد.

۹-۱- هدف توانمند سازی: فعالیت‌های آموزشی برای توسعه شناخت دو زبانی طراحی و اجرا کند.

- با توجه به مطالب آموخته شده در زمینه آموزش زبان دوم، به چند نکته اساسی باید توجه داشت:
- متناسب‌ترین سن برای آموزش زبان به‌طور کلی پیش از دبستان است.
- فراگیری زبان دوم در دوران کودکی مبتنی بر زیربنای زبان اول است. هرچه این زیربنا مستحکم‌تر باشد، فراگیری زبان دوم آسان‌تر است.
- به‌کار بردن زبان مادری کودک در مراحل اول فرایند آموزشی و برای ادامه و گسترش آن تأکید می‌شود. (خلاصه قصه به زبان مادری گفته شود و یا گاهی فعلی و یا صفتی به زبان مادری تکرار شود).
- دوره‌های پیش از دبستان به فعالیت‌های زبانی کودکان توجه خاص شود.

بودمان اول: توسعه واژگان کودک

- تا حد امکان سعی شود علاوه بر تنوع فعالیت‌ها، کودکان گنجینه لغاتشان افزایش یابد.
- به سؤالات کودکان به طور کامل پاسخ دهید و از پاسخ کوتاه اجتناب کنید.
- نسبت به جملات و کلمات کودکان بازخورد خوبی نشان دهید.
- حتی الامکان موضوعات و مفاهیم موردنظر را در قالب جمله‌های گوناگون تکرار کنید.
- گاهی اوقات همراه کردن زبان مادری برای فهم بهتر بلامانع است. از طرفی به یاد داشته باشید هدف اصلی آموزش، زبان معیار (زبان رسمی) است.

تمرین کنید

فعالیت ۱۵: با انتخاب هر کدام از تصاویر زیر از کودک بخواهید آنها را به دو زبان توصیف کند.

شکل ۶ - فعالیت‌های روزانه کودک

فعالیت ۱۶: با انتخاب قصه‌ای کوتاه و تعریف خلاصه آن به زبان مادری قصه را به طور کامل با زبان رسمی مجدداً بیان کنید. گاهی اوقات می‌توانید کلمات کلیدی قصه و یا جملات تکراری را به زبان مادری بیان کنید.

تمرین کنید

تمرین کنید

فعالیت ۱۷: در گروه‌های کلاسی برای آموزش کودکان دو زبانه فعالیت آموزشی طراحی و در کلاس اجرا کنید.

تمرین کنید

فعالیت ۱۸: با توجه به جدول واژه‌نامه فارسی - انگلیسی ارائه شده در کتاب همراه هنرجو دو لغت را انتخاب کرده و با مراجعه به لغت‌نامه انگلیسی دو کلمه بالا و پایین آن را نوشته در کلاس ارائه دهید.

به کار ببندید تجربه کنید

با توجه به آنچه در این فصل آموختید، جمع‌آوری اطلاعات طبیعتاً آگاهی را افزایش می‌دهد، اما داشتن اطلاعات کافی نیست. زیرا تا زمانی که اطلاعات به‌دست آمده از محتوا را عملاً به کار نبندید و تجربه کسب نکنید، نمی‌توانید در امر آموزش موفق باشید.

از طرفی با توجه به مراحل رشد که به مرور صورت می‌گیرد، آموزش نیز باید گام‌به‌گام باشد و این همان چیزی است که شما با آموخته‌هایتان در عمل انجام می‌دهید.

بر اساس آنچه آموخته‌اید و طراحی کرده‌اید، آموخته‌هایتان را با کودکان تجربه کنید. طبق نمودار زیر فعالیت‌هایی در ۴ مبحث کلی این فصل برایتان طراحی شده است که می‌توانید با راهنمایی هنرآموز خود به انجام آن اقدام کنید.

نمودار ۲- تقسیم‌بندی فعالیت‌ها بر اساس مباحث کلی فصل

فعالیت مبحث کاربرد هلیدی

هدف: آشنایی با کاربرد زبان

موارد لازم: کاغذ، مداد

مراحل اجرا:

- ۱ در فضای مهدکودک، چند کودک را انتخاب کنید.
- ۲ در شرایط و زمان‌های مختلف مکالمات کودک را یادداشت کنید.
- ۳ مکالمات را نسبت به جدول هلیدی در بخش کاربرد زبان طبقه‌بندی کنید.
- ۴ نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت مبحث دیداری، شنیداری، لمسی

هدف: آشنایی با سبک‌های یادگیری

مواد لازم: کاغذ، قلم

مراحل اجرا:

- ۱ در فضای مهدکودک چند کلاس را انتخاب کنید.
- ۲ در هر درس مثل: کلاس هنری، ورزشی، آموزشی (واحد کار) سه کودک را مشاهده کنید.
- ۳ گزارش‌تان را طبق مطالب نوشته شده در بخش سبک‌های یادگیری دسته‌بندی کنید.
- ۴ فهرستی از ویژگی‌هایی که مشاهده کردید، تهیه کنید.
- ۵ فهرست را در کلاس ارائه دهید.

فعالیت مبحث راست برتر، چپ برتر

هدف: آشنایی با کارکرد نیم‌کره‌ای مغزی

مواد لازم: کاغذ، قلم

مراحل اجرا:

- ۱ در فضای مهدکودک، یک کودک راست دست و یک کودک چپ دست انتخاب کنید.
- ۲ فعالیت آنان را در یک روز در فضاهای مختلف (هنگام فعالیت آموزشی، بازی، غذا خوردن و...) یادداشت کنید.
- ۳ بر اساس مطالب آمده در نیم‌کره مغزی و غالب بودن هر نیم‌کره مطالبتان را دسته‌بندی کنید.
- ۴ مطالب دسته‌بندی شده را در کلاس گزارش دهید.

فعالیت مبحث «قصه بگو»

هدف: آشنایی با دو زبانی

مواد لازم: تعدادی تصاویر (مشابه آنچه در مطلب سبک‌های یادگیری آمد) انتخاب کنید و کارت‌هایی در اندازه A۵ بسازید.

مراحل اجرا:

- ۱ در فضای مهدکودک، یک کودک دو زبانه و یک کودک تک زبانه انتخاب کنید.
- ۲ کارت‌ها را به کودکان نشان دهید و قصه آنان را یادداشت کنید.
- ۳ قصه‌های این دو کودک را از لحاظ خزانه لغات و اشتباهات کلامی نسبت به زبان معیار باهم مقایسه کنید.
- ۴ نتیجه را در کلاس ارائه دهید.

تمرین کنید

- ۱ یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت زبان طراحی کنید.
- ۲ یک فعالیت آموزشی برای یکی از جنبه‌های ساختاری زبان طراحی کنید.
- ۳ نظریه‌های زبان را با هم مقایسه کنید.
- ۴ یک فعالیت آموزشی برای به کارگیری سبک‌های یادگیری زبان طراحی کنید.
- ۵ یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت دو زبانگی طراحی کنید.

خود ارزیابی پایان پودمان ۱				
واحد یادگیری: توسعه واژگان کودک				
این کاربرد برای ارزیابی مهارت‌های شما در واحد یادگیری توسعه واژگان کودک تهیه شده است. در هر سؤال بیشترین امتیاز، سه و کمترین امتیاز یک است. براین اساس خود را ارزیابی کنید و به خود امتیاز دهید.				
۱	۲	۳	موارد	ردیف
			تا چه حد می‌توانید یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت زبان از طریق نحوه کاربرد زبان برای سنین مختلف طراحی و اجرا کنید؟	۱
			تا چه حد می‌توانید یک فعالیت آموزشی برای جنبه‌های مختلف ساختاری زبان طراحی و اجرا کنید؟	۲
			تا چه حد می‌توانید یک فعالیت آموزشی برای به کارگیری سبک‌های یادگیری زبان طراحی و اجرا کنید؟	۳
			تا چه حد می‌توانید یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت دو زبانگی با استفاده از روش‌های آموزش کودکان دو زبانه طراحی و اجرا کنید؟	۴

ارزشیابی شایستگی توسعه واژگان کودک

<p>شرح کار:</p> <p>طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت زبان از طریق نحوه کاربرد زبان برای سنین مختلف طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای در هم تنیدگی زبان از طریق استفاده از جنبه های مختلف ساختار زبان طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای به کارگیری سبک های یادگیری زبان از طریق به کار بردن سبک های یادگیری طراحی و اجرای یک فعالیت آموزشی برای توسعه شناخت دو زبانی با استفاده از روش های آموزش کودکان دو زبانه طراحی و اجرای هر فعالیت با توجه به موارد زیر انجام می شود:</p> <p>نام فعالیت: نوع فعالیت:</p> <p>هدف فعالیت: مکان فعالیت:</p> <p>زمان فعالیت: وسیله و ابزار مورد نیاز:</p> <p>سن کودکان: تعداد کودکان:</p> <p>تعداد مربی و کمک مربی: روش کار:</p>		
<p>استاندارد عملکرد: توسعه واژگان کودک از طریق شناخت زبان، در هم تنیدگی زبان، به کارگیری سبک های یادگیری و شناخت دوزبانی بر اساس نظرات متخصصین تعلیم و تربیت، استانداردهای بین المللی، دستورالعمل های وزارت آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی کشور</p> <p>شاخص ها:</p> <p>توسعه شناخت زبان (ضرورت و اهمیت کاربرد زبان)</p> <p>در هم تنیدگی زبان (نظریه های زبان آموزی - جنبه های ساختاری زبان)</p> <p>به کارگیری سبک های یادگیری زبان (سبک های یادگیری - کارکردهای مغز)</p> <p>توسعه شناخت دوزبانی (روش های آموزش کودکان دو زبانه)</p>		
<p>شرایط انجام کار: طراحی و اجرای فعالیت های آموزشی در کارگاه هنرستان با توجه به شرایط زیر:</p> <p>مکان: مرکز آزمون زمان: ۴۰ دقیقه (برای هر مرحله ده دقیقه)</p> <p>مواد و تجهیزات و ابزار: لوازم التحریر و وسایل هنری</p> <p>استاندارد و سایر شرایط: منابع علمی و آموزشی معتبر و استانداردهای آموزشی موجود در آموزش و پرورش و سازمان بهزیستی</p> <p>ابزار و تجهیزات: لوازم اداری مناسب - لوازم هنری</p> <p>اسناد: دستورالعمل های سازمان بهزیستی، جدول رشد کلامی طبق منابع معتبر</p> <p>منابع: کتب آموزشی مرتبط - لوح های فشرده آموزشی</p>		
<p>معیار شایستگی:</p>		
ردیف	مرحله کار	حداقل نمره قبولی از ۳
۱	توسعه شناخت زبان	۲
۲	در هم تنیدگی زبان	۱
۳	به کارگیری سبک های یادگیری زبان	۲
۴	توسعه شناخت دو زبانی	۱
	شایستگی های غیرفنی، ایمنی، بهداشت، توجهات زیست محیطی و نگرش: شایستگی های غیرفنی: یادگیری، مهارت گوش کردن، آموزش و کمک به فراگیری دیگران ایمنی: رعایت استانداردهای بهداشتی موجود در آیین نامه های بهزیستی - رعایت نکات ایمنی در به کارگیری ابزار و تجهیزات بهداشتی بهداشت: رعایت نکات بهداشتی در انجام فعالیت ها توجهات زیست محیطی: رعایت بهداشت و سالم سازی محیط - صرفه جویی در مصرف آب و وسایل دیگر نگرش: صداقت در بیان کلمات و ارتباط کلامی، رعایت صرفه جویی هنگام استفاده از مواد	۲
میانگین نمرات		*
* حداقل میانگین نمرات هنرجو برای قبولی و کسب شایستگی ۲ است.		